

## Utbildningsinspektion i Sjöbyskolan och Habyskolan

### UTBILDNINGINSPEKTIONENS SYFTE

Skolverkets utbildningsinspektion skall bidra till kvalitetsförbättring genom att bedöma hur verksamheterna arbetar i riktning mot de nationella målen för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning och vuxenutbildning. En väsentlig del i inspektionen är att granska kvalitetsarbetet och förmågan att utveckla den egna verksamheten.

### Inspektionens inriktning

Inspektionsutredningen har inriktats mot sju områden. De är särskilt väsentliga för att säkra att alla barn, elever och vuxenstuderande får den omsorg och utbildning som de har rätt till enligt nationella bestämmelser. De sju områdena, som granskats utifrån flera olika aspekter och frågeställningar, är:

Resultaten:

1. Normer och värden
2. Kunskaper

Verksamheten:

3. Arbetsmiljö och delaktighet
4. Pedagogisk verksamhet och undervisning
5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Förutsättningarna:

6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning
7. Resurser

I denna rapport behandlas i första hand förhållanden som avviker positivt eller negativt från vad som förväntas i fråga om utbildningskvaliteten enligt de nationella bestämmelserna. Några aspekter behandlas dock i alla aktuella verksamheter, nämligen kvalitetsarbetet, rektorsfunktionen, personalens kompetens, läromedel och utrustning, likvärdiga möjligheter vid funktionsnedsättning, stödinsatser, arbetet med övergripande hälsomål i läroplanerna, bedömning av lärandet och betygssättningen. En helhetsbedömning och motiveringar till bedömningarna görs inom varje granskningsområde.

Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån läroplaner och författningar i övrigt. Inspektörernas sakkunskap och erfarenheter av jämförbara verksamheter är också betydelsefulla. Analyserna av den insamlade informationen syftar till att klargöra om de lokala lösningarna och systemen fungerar väl. Rapporten avslutas med en sammanfattande bedömning som utgör underlag för Skolverkets beslut angående förbättrings- och kritikområden.

### Beskrivning av skolan/rektorsområdet

| <b>Sjöbyskolan</b>    | <b>Antal barn/elever</b> |
|-----------------------|--------------------------|
| Grundskola            | 187                      |
| Skolbarnsomsorg       | 87                       |
| Förskoleklass         | 25                       |
| Obligatorisk särskola | 1                        |

Utbildningen vid Sjöbyskolan omfattar förskoleklass, grundskola årskurs 1 – 6 samt en integrerad sarskoleelev. I anslutning till skolan finns skolbarnsomsorg i form av fritidshem. Skolans elever och pedagogiska personal arbetar i tre arbetslag eller spår, Kastanjen, Pilen och Eken. Vid Sjöbyskolan arbetar 32 personer, inklusive vaktmästare samt personal i skolrestaurangen och i städningen. Skolorna i Mark är indelade i distrikt och Sjöbyskolan tillhör Skene skoldistrikt. Sjöbyskolan och Habyskolan bildar ett rektorsområde.

Flertalet elever bor i Horreds samhälle men skolans upptagningsområde omfattar även Istorp och Öxnevalla. Elever som inte bor i Horreds samhälle åker skolskjuts till skolan.

Skolan ligger i en jordbruksbygd. En av skolans byggnader är från 1956. På 1970-talet byggdes skolan om. Ytterligare en ombyggnad ägde rum 1995. Eleverna får fortsätta i årskurs 7 på Ängskolan i Skene.

| <b>Habyskolan</b> | <b>Antal barn/elever</b> |
|-------------------|--------------------------|
| Grundskola        | 62                       |
| Skolbarnsomsorg   | 38                       |
| Förskoleklass     | 12                       |

Utbildningen vid skolan omfattar förskoleklass och årskurs 1 – 6.

Flertalet elever bor i Haby, som är en liten by på landet, nära Skene.

Skolan byggdes ursprungligen på 1850-talet. Habyskolan har sedan i olika omgångar byggts till och byggts om. Under en period på 1980-talet var den stängd. Den startade sedan igen och byggdes därefter om två gånger. Fritidsverksamhet finns i skolbyggnaden. Personalen i Habyskolan har sedan länge tillämpat elevaktiva arbetsformer och haft åldersblandade grupper. Eleverna i årskurs 6 läser vissa ämnen i Ängskolan. Efter årskurs 6 fortsätter de flesta av eleverna från Habyskolan i Ängskolan.

### Genomförandet av inspektionen i Habyskolan och Sjöbyskolan

Skolverket sände den 1 december 2003 skriftlig information till kommunen om att verksamheten skulle inspekteras och om inspektionens syfte och genomförande. Inspektörsteamet med ansvar för inspektionen i Habyskolan och Sjöbyskolan har bestått av undervisningsrådet Eva Jönsson samt experten Astrid Halling. Besök i skolorna gjordes den 17 mars och den 15 april 2004.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna. Skolverket följer därefter upp eventuella krav på åtgärder som riktas till huvudmannen och vilka effekter i övrigt som utbildningsinspektionen leder till. Tidpunkter för uppföljningen framgår av Skolverkets beslut.

### Underlag

Underlaget till denna rapport består av dels dokument från kommunen och Habyskolan och Sjöbyskolan, dels den information som samlats in vid observationer, intervjuer och samtal under besöket. Rapporten grundar sig också på annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt.

Vid båda skolorna genomfördes intervjuer med rektorn, personal från samtliga arbetslag och elever. Lektioner i skolans samtliga grupperingar besöktes. Inspektörerna samtalade även vid besöken med personal samt med elever i samtliga grupper på skolan. Skolverket har dessutom sänt en enkät till alla föräldrar med elever i förskoleklasserna och årskurserna 2 och 5. Båda skolorna har besvarat frågeformulär om åtgärdsprogram.

Vid Habyskolan genomfördes dessutom en intervju med föräldrastyrelsen. Inspektörerna deltog även i föräldrastyrelsens möte.

## Bedömning

### 1. Normer och värden

Enligt skollagen skall utbildningen för barn och ungdom främja deras utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar. I läroplanerna framhålls att barnen och eleverna skall utveckla förståelse och respekt för alla människors lika värde. Skolan skall sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet. Eleverna skall också utveckla sin förmåga att göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden. Eleverna skall kunna ta ett allt större ansvar för det egna arbetet och för miljön.

Inom detta granskningsområde behandlas resultaten av arbetet för att främja vårt samhälles demokratiska värderingar och för att utveckla normer och värden enligt läroplanernas mål.

#### Sjöbyskolan

I Sjöbyskolan känner elever och personal varandra. Vid inspektionen kan inspektörsteamet konstatera att eleverna visar omtanke och tar hänsyn till varandra. De visar även omtanke om miljön. Detta framgår också av veckoscheman och anslag om fördelning av olika arbetsuppgifter och ansvarsområden mellan eleverna. Teamet ser hur skolans personal aktivt arbetar med att träna eleverna att visa hänsyn och respekt i samspel med andra. Inspektörerna ser även exempel på att eleverna planerar sin tidsanvändning. I samtal med elever framkommer att de känner trygghet på skolan.

Vid Sjöbyskolan finns fungerande elevråds- och klassrådsverksamhet. Två elever i varje klass tillhör elevrådet.

Eleverna tycker att det är viktigt att lära sig nya saker. De arbetar intensivt och motiverat. Eleverna arbetar på olika sätt med värdegrundsfrågor. De genomför, i många klasser, kompisamtal eller ringsamtal. Det finns en trygghetsgrupp vid skolan.

Enligt de intervjuade eleverna är inte mobbning vanligt, men det förekommer. En av de intervjuade hade blivit utsatt för mobbning. Vid mobbning går man till fröken eller rektorn eller skriver brev till trygghetsgruppen. Alla de intervjuade hade detta klart för sig utom eleven i förskoleklassen.

Eleverna har ett etiskt förhållningssätt vad det gäller kränkande behandling och de visar inlevelseförmåga och hänsyn till varandra vid samtal om hur det kan vara att vara utsatt för mobbning.

Eleverna visar lust att lära och inspektörerna bedömer, utifrån de samtal som förts med elever och personal, att miljön vid Sjöbyskolan är trygg både fysiskt och psykosocialt.

I sammanställningen av föräldraenkäten framkommer att föräldrar i de frågor som behandlar normer och värden, i stor utsträckning anser att skolan arbetar med frågorna och att resultaten är ganska goda.

### **Habyskolan**

Vid Habyskolan känner eleverna varandra och lärarna säger sig ha gemensamt ansvar för alla elever vid skolan. Eleverna visar öppenhet, omsorg och förståelse i samvaron med varandra och med lärarna. De påverkar genom att ha direkt inflytande över sitt eget arbete och genom att ta ansvar för sig själva, för kamrater och för miljön. Elevernas inflytande är formaliserat genom klassråd och skolmöte.

I förskoleklassen har en elev ansvar för samlingen vid inspektörernas besök. Eleverna accepterar varandras olikheter, de är hjälpsamma och tar hänsyn till varandra. De intervjuade eleverna säger att de känner sig trygga. De talar om kamrater med särskilda behov på ett sätt som visar att de har förståelse. Skolan är liten och alla känner alla. Både personal och elever anser att det är lätt att reda ut problem. Kamrater och lärare hjälper till om något inträffar.

Eleverna förstår varför de skall lära sig olika saker. De arbetar oftast intensivt och är motiverade. Elever, lärare och föräldrar betonar betydelsen av att skolan är liten och trygg samt att alla känner varandra. Enligt de intervjuade eleverna förekommer inte mobbning. När det blir bråk reder de själva ut det eller talar med någon av lärarna. De anser att alla får vara med och leka, t.ex. spela fotboll på rasterna.

Eleverna arbetar ofta tematiskt och har då möjlighet att påverka innehållet i sitt arbete. Genom klassråd och skolmöte har de kunnat påverka skolgårdens utformning.

**Sammanfattningsvis** bedömer inspektörerna att skolorna ger eleverna möjligheter att göra sina stämmor hörda om verksamheten och utbildningen. Miljön är trygg och eleverna visar lust att lära.

## 2. Kunskaper

Utbildningen skall ge kunskaper i vid mening, såväl fakta och förståelse som färdigheter och förmåga att exempelvis utvärdera sitt eget lärande och att arbeta självständigt. Skolan skall sträva efter att varje elev tillägnar sig kunskaper inom utbildningens ämnesområden och kurser men även utvecklar en tillit till sin egen förmåga och en nyfikenhet och lust att lära. Målen för lärandet anges närmare i de nationella läroplanerna och i kursplanerna.

Inom detta område granskas resultaten av det pedagogiska arbetet.

### **Sjöbyskolan**

I Sjöbyskolans kvalitetsredovisning för 2002/2003 görs bedömningen att eleverna i årskurs 2 har goda kunskaper i svenska och matematik och att de flesta eleverna i årskurs 5 klarade de nationella proven.

Enligt rektorn genomförs i Sjöbyskolan regelbundna utvecklingssamtal med eleverna. Utvecklingssamtalen dokumenteras ganska väl och följs upp i mycket stor utsträckning. Av de 39 elever som avslutade årskurs 5 vårterminen 2003 bedömdes 28 ha nått målen i samtliga ämnen. 31 bedömdes ha nått målen i svenska, 29 i engelska och 28 i matematik.

Lärarna vid skolan arbetar detta läsår speciellt med elevernas utveckling i matematik.

Det framgår vidare att eleverna i förskoleklass till och med årskurs 2 arbetat med ett språklighetstema i grupper efter mognadsnivå. Detta har också gett goda resultat.

Skolans uppgift är bland annat att utveckla nyfikenhet och lust att lära samt förmåga att arbeta självständigt. I samtal med olika elevgrupper och enskilda elever framkommer att de tycker om att lära sig och att olika temaarbeten är populära.

Eleverna vid Sjöbyskolan arbetar med "lärkompassen". Denna omfattar kompetenskartan, planeringsbok och dokumentation som kan jämföras med portfolio. Alla elever på skolan har fått en gemensam digital mappstruktur. Eleverna i årskurserna 2 till 4 har börjat arbeta med sina planeringsböcker. Mål för socio-emotionell utveckling och engelska är klara.

Eleverna får arbeta både självständigt och i grupp vid Sjöbyskolan. I förskoleklassen följde inspektörerna en del av en lektion där eleverna visade att de kan berätta, lyssna och reflektera över värdegrundsfrågor.

I sammanställningen av föräldraenkäten framkommer att i de frågor som behandlar kunskaper anser föräldrar i stor utsträckning att elevernas resultat är ganska bra.

### **Habyskolan**

I Habyskolan har eleverna stora möjligheter att nå goda resultat. De arbetar både självständigt och tillsammans med andra och kan beskriva sitt lärande. Enligt rektorn genomförs i Habyskolan regelbundna utvecklingssamtal med eleverna. Utvecklingssamtalen dokumenteras och följs upp i mycket stor ut-

sträckning. Av de 10 elever som avslutade årskurs 5 vårterminen 2003 bedömdes 9 ha nått målen i samtliga ämnen. Lika många bedömdes ha nått målen i svenska, engelska respektive matematik.

**Sammanfattningsvis** bedömer inspektörerna att elever i förskoleklass och grundskola vid båda skolorna kan reflektera över sitt lärande. Eleverna kan arbeta både självständigt och tillsammans med varandra. De utvecklar goda och allsidiga kunskaper och deras kunskaper dokumenteras.

### 3. Arbetsmiljö och delaktighet

Enligt skollagen skall verksamheten i skolan vara utformad i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar där skall främja aktning för varje människas egenvärde, respekt för vår gemensamma miljö samt jämställdhet mellan könen. Särskilt skall den som verkar inom skolan aktivt motverka alla former av kränkande behandling. All personal skall samverka med elever och föräldrar i arbetet för att forma en god miljö – fysiskt och psykosocialt - för utveckling och lärande.

Granskningen gäller hur man i verksamheten arbetar för en god miljö och för att förebygga kränkningar och ge möjlighet till delaktighet och samverkan.

#### Sjöbyskolan

Inspektörerna bedömer att eleverna har inflytande, vilket bl.a. framkommer i intervjuer med eleverna.

Vid skolan finns ordningsregler "Sjöbyskolans överenskommelse". Eleverna har, liksom föräldrar och personal, deltagit i framtagandet av överenskommelsen.

Skolhälsovård finns och skolsköterskan har fått utökad tid för att hälsoarbetet skall utvecklas.

Elevinflytande på skolan har varit ett prioriterat arbetsområde. Personalen kommenterar, när de berättar om detta arbete, att elevernas arbetsglädje har ökat och att utveckling av samarbetet mellan personal och elever skall fortsätta.

I de besök som inspektörerna gör i verksamheten framkommer på olika sätt att personalen arbetar i den anda som läroplanen föreskriver avseende värdegrund, bland annat genom den samtalston och som finns mellan elever och personal. I skolans kvalitetsredovisning står följande: "Vi kommer att fortsätta att lägga huvudvikten på värdegrundsfrågorna som är grunden för all inläring."

I samtal med elever framkommer att de flesta elever inte tycker att det finns någon mobbning vid Sjöbyskolan. Några elever berättar att det under förra läsåret förekom mobbning, men att skolans personal aktivt arbetade med att åtgärda dessa tendenser. Även föräldrar ger i intervju en bild av att det inte förekommer mobbning på skolan. Föräldrarna säger att de är trygga med skolan eftersom personalen tar tag i problem direkt.

Sjöbyskolan har en trygghetsgrupp för att motverka mobbning. Medlemmarna i gruppen är lärare. Skolan arbetar mot mobbning med inspiration av den så kallade Farstamodellen. Vid inträffad mobbning pratar någon i trygghetsgruppen med mobbaren och den mobbade. Eleverna skall därefter själva berätta hemma om det inträffade och föräldrarna skall kontakta den i mobbningsteamet som

har pratat med eleven. Händer inte detta tar skolan kontakt med hemmet, vilket sker samma dag som teamet pratat med eleven.

Skolan har en handlingsplan mot mobbning. "Arbetsplan för hur vi undviker och motverkar mobbning på Sjöbyskolan" är allmänt känd och elever och föräldrar har varit delaktiga i framtagandet av den.

Det vidare begreppet kränkande behandling behandlas inte. Förebyggande arbete mot mobbning sker och eleverna känner till hur de skall agera vid inträffad mobbning och känner sig trygga i skolan.

I sammanställningen av föräldraenkäten framkommer att föräldrar anser att skolan i stor utsträckning arbetar aktivt i de frågor som behandlar arbetsmiljö och delaktighet för att förebygga kränkande behandling, att skolmiljön är god och att det finns tillräcklig samverkan med föräldrarna.

### **Habyskolan**

Vid Habyskolan kan eleverna påverka genom klassråd och skolmöte. Skolmöten är möten där alla elever vid skolan deltar. Rektorn leder dessa möten.

I Habyskolan finns en formell föräldrastyrelse som från början tillkom som försöksverksamhet. Enligt föräldrastyrelsens arbetsordning har styrelsen målsättningen att genom samverkan och delaktighet ytterligare förbättra barnens möjligheter att utvecklas. Flera olika ansvarsområden har, enligt ansvarsordningen, formellt delegerats till föräldrastyrelsen. Det gäller t.ex. fördelningen av timmar, att svara för personalens kompetensutveckling samt att svara för program mot trakasserier och mobbning. Arbetet i föräldrastyrelsen skapar delaktighet och utvecklar kontakterna mellan skolan och elevernas hem. Föräldrastyrelsen använder sig dock inte fullt ut av de befogenheter den har. Enligt de intervjuade föräldrarepresentanterna i styrelsen ser styrelsen sig främst som ett slags stödförening med ansvar för att vara en länk till övriga föräldrar och att utveckla den sociala miljön samt den yttre miljön kring skolan. Föräldrarepresentanterna i styrelsen berättar att de kan ingripa om problem uppstår. De anser att det är svårt att påverka pedagogiken och betonar att styrelsen är inriktad på den fysiska miljön, social miljö och relationer. Styrelsen kan utöva inflytande genom att ställa frågor och motverka rykten. Vid anställningar har styrelsen lämnat synpunkter på vilken kompetens som behövs. Protokollen från styrelsens möten läggs ut i elevernas fack och alla föräldrar får del av dem. Övriga föräldrar vet vilka som ingår i styrelsen. Styrelsen har ansvar för planering av kvällsverksamhet i skolan fyra kvällar per termin, "Gården", för elever i årskurs 4 till 6 samt för elever som tidigare gått på skolan och nu går årskurs 7. Delta-gande barn och 2 till 3 föräldrar har ansvar för verksamheten. Denna verksamhet är mycket uppskattad.

Skolan har en plan för arbete med normer och värden. Miljöaspekter är tydliga i planens avsnitt om genomförande. Närmiljön ingår i skolans undervisning. I den skriftliga informationen om skolan till föräldrar och elever finns ett avsnitt med rubriken "Så här vill vi att det ska vara på Habyskolan". Där finns målsättning med mål som t.ex. "Alla får, kan och ska vara med och bestämma, samt respektera besluten" samt regler som t.ex. "Låt alla vara med och se till så att ingen lämnas utanför".

Vid skolan finns en handlingsplan mot kränkande behandling. Enligt planen arbetar personalen förebyggande med bl.a. elevvårdar, klassråd och skolmöten för att förhindra missförstånd. Planen tar även upp förebyggande arbete genom regelbundna "kompissamtal" och arbete med "Lions Quest". De lärare som började arbeta på skolan detta läsår är dock inte förtrogna med planen. Lärarna berättar om ett brett arbete för att motverka kränkningar. Vid elevvårdsmöten två gånger per termin uppmärksammar lärarna varje elevs situation. Vuxna är alltid ute när det är rast. Om något inträffar kan lärarna ta ansvar för varandras grupper så att den lärare som har närmast ansvar för inblandade elever direkt kan ingripa och hjälpa till att reda ut det som hänt. Föräldrarna informeras snabbt. De olika grupperna arbetar regelbundet med olika inslag, "EQ", massage, värderings- och samarbetsövningar samt avslappning. Lärarna är uppmärksamma på hur eleverna mår.

Skolan arbetar hälsofrämjande genom att barnen är utomhus mycket. Föräldrastyrelsen ägnar mycket kraft åt utformningen av skolgården och har även, från en fond, fått projektpengar för förbättringar. Några av elevgrupperna har ibland undervisning ute i skogen.

En arbetsmiljöundersökning har genomförts vid skolan under vårterminen 2003. Enligt denna behöver visioner, kommunikation och ledarskap utvecklas. Sedan rektorn tillträdde har en helg ägnats åt att utveckla visioner.

**Sammanfattningsvis** bedömer inspektörerna att miljön för lärande är god vid båda skolorna. Skolorna har handlingsplaner mot mobbning. Det finns ett aktivt arbete för att motverka att elever utsätts för kränkande behandling. Sjöbyskolan bör dock utarbeta ett program som omfattar det vidare begreppet kränkande behandling, vari mobbning utgör en av delarna. Skolorna har formella samverkansorgan för elever och föräldrar. Elevrådsverksamheten fungerar bra.

#### 4. Pedagogisk verksamhet och undervisning

Arbetet för att nå de nationella målen för utveckling och lärande skall främst utformas av eleverna och personalen. Skolan skall samverka med hemmen. Läroplanerna, andra statliga förordningar och kursplanerna ger riktlinjer för arbetet. Det finns bestämmelser om timplaner och ämnes- och kursstruktur, riktlinjer för stödinsatser, för betygssättning och utvecklingssamtal, för utbildning på arbetsplatser, en garanterad undervisningstid etc. Målen i kursplanerna ger dessutom vägledning för arbetssätten genom att beskriva vilka kunskaper, färdigheter och övrig utveckling barnen och ungdomarna skall nå.

Granskningen riktas mot hur man arbetar för att nå målen och hur man anpassar arbetet till olika behov.

##### **Sjöbyskolan**

Av Sjöbyskolans dokument och i de samtal som förts med personal framkommer att personalen i stor utsträckning omfattar den kunskapssyn som uttrycks i läroplanen. Besök i verksamheten ger samma bild. Elever som inspektörerna intervjuar säger att det är roligt att gå i skolan och att det är nyttigt att lära.

Vid skolan finns tre arbetslag eller spår: Pilen, Kastanjen och Eken. Spåren omfattar förskoleklass till och med årskurs 6.

Skolan satsar på hälsoarbete genom att utveckla en profil mot hälsa. Detta gör skolan bl.a. genom "Liv- och lustdagar" med varierat program. Spåren arbetar med olika teman, t.ex. "Friskis och svettis" under ca tio veckor.

Naturskollärare kommer till skolan och arbetar med natur och miljö.

Eleverna i årskurs 6 åker på "Attitydläger" under två dagar. Föräldrarna anordnar detta läger.

Den dag som teamet besöker skolan förekommer indelning i en mängd grupper. Eken har temaarbete av olika slag med anknytning till historiska skeenden. En grupp arbetar med 1700-talet samtidigt som de lyssnar på musik av Mozart. En annan grupp arbetar med 1500-talet och målar kopior av Leonardo da Vincis konstverk Mona-Lisa. Temaarbete förekommer varje onsdag.

I vissa ämnen är eleverna nivågrupperade. De elever som behöver extra hjälp kan då få vara i Växthuset, som är specialpedagogens rum. Eleverna kan också få stöd i den egna klassen. Eleverna anser att de lätt kan få hjälp.

Det frågeformulär om åtgärdsprogram som inspektionen begärde in svar på har besvarats av rektorn tillsammans med klasslärare, en pedagog och ämneslärare. Svaren visar att deras bedömning är att av Sjöbyskolans 196 elever har mellan 35 och 40 elever behov av särskilda stödåtgärder. Mellan 30 och 35 av dessa får särskilda stödåtgärder. Det finns 27 elever som har ett upprättat åtgärdsprogram. Rektorn bedömer att skolans stödåtgärder är tillräckliga för en del av eleverna.

För ca tio elever i behov av särskilt stöd finns inget åtgärdsprogram upprättat. Mellan fem och tio elever får heller inget särskilt stöd.

Vårdnadshavaren, eleven, klassläraren, specialpedagogen och i förekommande fall elevassistenten deltar när åtgärdsprogrammen utarbetas vid skolan. Åtgärdsprogrammen bygger, enligt rektorn, alltid på en pedagogisk kartläggning. Underlaget för kartläggningen består i första hand av standardiserade tester, resultat från nationella prov, intervjuer/observationer av eleven och observationer av interaktionen i klassrummet. I mindre omfattning används också som underlag icke-standardiserade tester och observationer av lärarens undervisning.

En av de vanligaste beskrivningarna i programmen är elevens individuella problematik. De typer av problembeskrivningar knutna till eleven som är vanligast är svårigheter att nå kunskapsmålen, läs- och skrivsvårigheter samt matematiksvårigheter.

Även beskrivningar av situationen i klassrummet och samordningen mellan reguljär undervisning och det särskilda stödet är vanliga. Att lärarens undervisning beskrivs är ganska ovanligt. De åtgärder som vanligtvis föreslås i åtgärdsprogrammen är anpassning av arbetssätt. Det är också vanligt att programmen innehåller förslag om anpassade läromedel, särskild färdighetsträning, placering av eleven i liten grupp och/eller anpassning av den fysiska miljön. Åtgärdsprogrammets syfte är enligt gruppen i första hand att vara underlag för utvärdering av elevens utveckling, underlag för fördelning av resurser och stöd i den pedagogiska verksamheten. Programmen skall också tydliggöra vad som överenskommits mellan elev, vårdnadshavare och skola. Enligt rektorn har åtgärdsprogrammen en mycket viktig roll för att skapa en god pedagogisk verksamhet.

Programmen gör att elevens kunskapsutveckling tydliggörs. Både svårigheter och framsteg blir synliga, föräldrarna får en god inblick och blir engagerade. Programmen gör också att chansen ökar att resurser viks för eleven.

De överenskomna åtgärderna genomförs i mycket stor utsträckning och de leder i ganska hög grad till de uppställda målen.

Vid inspektionen granskades sex åtgärdsprogram. De flesta problembeskrivningarna tar upp läs- och skrivsvårigheter, engelska och/eller matematik.

Granskningen visar att åtgärdsprogrammen innehåller tydliga problembeskrivningar. Det framgår vad man vill utveckla och programmen innehåller mål. Elevens individuella problematik står i centrum och det finns inga exempel på att skolan genom åtgärdsprogrammen fångar upp strukturella problem i klassrummet eller inom skolan. I alla de granskade åtgärdsprogrammen redovisas elevernas starka sidor. Det är däremot inte möjligt att utläsa om planeringen av åtgärder sedan utgår från elevens styrkor, utan åtgärdsprogrammen tar i hög utsträckning sin utgångspunkt i beskrivningen av elevens situation.

Av åtgärdsprogrammen framgår vem som är ansvarig för olika insatser och att elev och vårdnadshavare medverkat vid upprättandet av programmet. En övervägande del av insatserna är kopplade till eleven. De åtgärder man kommit överens om i de granskade programmen är ofta färdighetsträning med klassläraren och/eller elev/vårdnadshavare som ansvarig, men det förekommer också att man beslutar att eleven skall få delar av sin undervisning enskilt eller i en mindre grupp.

Åtgärdsprogrammen följs upp regelbundet.

Eleven som är mottagen i särskolan och integrerad samt eleverna i behov av särskilt stöd får detta stöd av lärare, elevassistent, speciallärare och/eller specialpedagog. Vid behov finns talpedagog, kurator och specialpedagog att tillgå i distriktets elevvårdsteam.

Vid besöket vid Sjöbyskolan används i stor utsträckning arbetssätt och arbetsformer som främjar utveckling. Undervisningen bidrar till att utveckla elevernas sätt att lära, t.ex. i arbetet med lärkompassen.

Utvecklingssamtal genomförs regelbundet.

Sjöbyskolan arbetar medvetet för att samverka med föräldrar i olika former. I intervjuer framkommer också att det förekommer samverkan med närsamhället.

I sammanställningen av föräldraenkäten framkommer att föräldrar i stor utsträckning anser att eleverna får bra kunskaper och att deras nyfikenhet uppmuntras av duktiga lärare. Föräldrarna anser också att elever som har svårigheter i skolarbetet i ganska stor utsträckning får hjälp.

### **Habyskolan**

I Habyskolan är elevunderlaget litet och varierar från år till år. Grupperingar och organisationen av den pedagogiska verksamheten anpassas till antalet elever. Eftersom skolan är liten kan eleverna snabbt komma igång med koncentrerat arbete t.ex. efter en rast. De intervjuade eleverna berättar att de också har krav på att lärarna skall ge dem möjlighet till effektiva studier.

Kontakten med föräldrarna är mycket god. Vissa elever har kontaktbok. Föräldrar är ibland med på lektioner. Varje termin genomförs utvecklingssamtal.

Vid skolan finns god beredskap att tillgodose behov hos elever med funktionshinder. Byggnaden är anpassad, bl.a. finns hiss, och personalen har genomgått viss kompetensutveckling i teckenspråk. Genom elevvårdsteamet finns tillgång till sjukgymnast och psykolog samt specialkompetens vad gäller syn- eller hörselnedsättningar. Inga elever önskar, eller anses behöva, modersmålsundervisning eller svenska som andraspråk.

Inga elever finns i särskilda undervisningsgrupper eller har anpassad studiegång.

Flera av lärarna vid skolan är relativt nyanställda. Detta påverkar den pedagogiska utvecklingen. Skolan har en stark tradition av elevaktiva arbetssätt och arbetsformerna är varierade. Eleverna har ofta möjlighet att välja mellan uppgifter av olika slag eller mellan olika uppgifter av samma slag. De får föreslå områden för tematiskt arbetssätt och de utvärderar sitt eget lärande. Under en engelsklektion i årskurs 4 arbetar en av grupperna med att med hjälp av en skiftlig instruktion på engelska genomföra ett experiment, att få vatten att spruta ur en flaska. Under samma lektion förhör andra elever varandra på glosor. De har själva valt vilka ord de skall lära sig i anknytning till det tema, hav, gruppen arbetar med. Eleverna arbetar i par, smågrupper eller enskilt. Läraren går runt och pratar med var och en om planering och utvärdering. Lektionen avslutas med att eleverna rapporterar och utvärderar i en "lesson report".

Enligt Habyskolans arbetsplan skall skolan revidera de lokala målen för So- och No-undervisningen. Detta arbete skall anpassas till motsvarande mål för andra skolor inom Skene distrikt. Skolan skall också skapa individuella utvecklingsplaner för alla elever. Personalen skall, enligt arbetsplanen, lära sig vad "Lärkompassen" innebär.

Inför nästa läsår minskar elevantalet i skolan med tio. Det innebär att arbetet måste organiseras på ett annat sätt.

Det frågeformulär om åtgärdsprogram som inspektionen begärde in svar på har besvarats av rektorn tillsammans med en klasslärare. Svaren visar att deras bedömning är att av Habyskolans 74 elever har 16 behov av särskilda stödåtgärder. 12 av dessa får särskilda stödåtgärder. Det är för närvarande 8 elever som har ett upprättat åtgärdsprogram och 2 är under upprättande. Rektorn bedömer att skolans stödåtgärder inte är tillräckliga för eleverna.

För sex elever i behov av särskilt stöd finns inget åtgärdsprogram upprättat och fyra elever som är i behov av stöd får heller inget särskilt stöd.

Vårdnadshavaren, eleven, klassläraren och specialpedagogen deltar när åtgärdsprogrammen utarbetas vid skolan. Åtgärdsprogrammen bygger enligt rektorn alltid på en pedagogisk kartläggning. Underlaget för kartläggningen består i första hand av intervjuer/observationer av eleven. Icke-standardiserade tester, resultat från nationella prov, observationer av interaktionen i klassrummet och observationer av lärarens undervisning är ganska vanliga som underlag.

Den vanligaste beskrivningen i programmen är elevens individuella problematik. De typer av problembeskrivningar knutna till eleven som är vanligast är

svårigheter att nå kunskapsmålen, läs- och skrivsvårigheter samt koncentrationssvårigheter.

Även beskrivningar av samordning mellan reguljär undervisning och det särskilda stödet är ganska vanliga. Att situationen i klassrummet och lärarens undervisning beskrivs är ganska ovanligt. De åtgärder som vanligtvis föreslås i åtgärdsprogrammen är anpassning av arbetssätt, särskild färdighetsträning och träning hemma. Det förekommer också att programmen innehåller förslag om förändring av grupp sammansättning, anpassning av den fysiska miljön och/eller anpassade läromedel. Det är ovanligt att kompetensutveckling av skolpersonal eller placering av eleven i liten grupp föreslås. Åtgärdsprogrammen tjänar enligt rektorn i första hand som underlag för utvärdering av elevens utveckling och för att tydliggöra vad som överenskommits mellan elev, vårdnadshavare och skola. Det är ganska vanligt att programmen används som stöd i den pedagogiska verksamheten och för att ge underlag för utvärdering av skolans insatser och som underlag för fördelning av resurser.

De överenskomna åtgärderna genomförs i ganska stor utsträckning och leder i ganska hög grad till de uppställda målen. Enligt rektorn har åtgärdsprogrammen en mycket viktig roll för att skapa en god pedagogisk verksamhet. Programmen gör att elevens kunskapsutveckling tydliggörs. Både svårigheter och framsteg synliggörs och föräldrarna får en god inblick och blir engagerade. Programmen gör också att chansen ökar att resurser viks för eleven.

Vid inspektionen granskades sex åtgärdsprogram.

De flesta problembeskrivningarna tar upp läs- och skrivsvårigheter och/eller matematik.

Granskningen visar att tre av de sex granskade åtgärdsprogrammen innehåller tydliga problembeskrivningar. Det framgår vad man vill utveckla och programmen innehåller mål. Elevens individuella problematik står i centrum och det finns inga exempel på att skolan genom åtgärdsprogrammen fångar upp strukturella problem i klassrummet eller inom skolan. I alla de granskade åtgärdsprogrammen redovisas elevernas starka sidor. Det är däremot inte möjligt att utläsa om planeringen av åtgärder sedan utgår från elevens styrkor, utan åtgärdsprogrammen tar i hög utsträckning sin utgångspunkt i beskrivningen av elevens situation.

Av åtgärdsprogrammen framgår vem som är ansvarig för olika insatser och att elev och vårdnadshavare medverkat vid upprättandet av programmet. En övervägande del av insatserna är kopplade till eleven. De åtgärder man kommit överens om i de granskade programmen är ofta färdighetsträning med klassläraren och/eller elev/vårdnadshavare som ansvarig, men det förekommer också att man beslutar att eleven skall få delar av sin undervisning enskilt eller i en mindre grupp.

Åtgärdsprogrammen följs upp regelbundet.

**Sammanfattningsvis** bedömer inspektörerna att kunskapssyn och syn på lärande vid Sjöbyskolan och Habyskolan speglar dem som uttrycks i läroplanerna. Organiseringen av den pedagogiska verksamheten ger förutsättningar för eleverna att nå skolans mål. Det finns rutiner för att upptäcka om elever behöver stöd och för att upprätta åtgärdsprogram, men vid både Sjöbyskolan och Ha-

byskolan finns elever som behöver stöd men inte har åtgärdsprogram. Dessutom finns elever som bedömts vara i behov av särskilt stöd men som inte får det. Detta är inte tillfredsställande.

## 5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Kommunerna har ett övergripande ansvar för förskoleverksamheten, skolbarnsomsorgen och skolan på lokal nivå. Kommunerna är också huvudmän för de flesta verksamheterna. Läroplanerna lägger tydliga ansvarsområden på rektor och personal för skolornas inre organisation och arbete. Sammantaget har dessa skyldighet att se till att rätten till utbildning och till att nå nationella mål tillgodoses.

Frågor som behandlas vid inspektionen är exempelvis om verksamheten har en ledning enligt de nationella bestämmelserna, hur denna fungerar i praktiken och om det finns system för att säkra och förbättra kvaliteten i utbildningen samt värna enskildas rättsäkerhet.

### Sjöbyskolan

Rektorn vid Sjöbyskolan är också rektor för Habyskolan. Han har varit rektor för Sjöbyskolan i sex år. Rektorn har tidigare varit engagerad i olika projekt i kommunen som rör kvalitetsarbete.

Eleverna känner väl till vem som är rektor. Han har enligt alla intervjuade förtroende med det dagliga arbetet på skolan och tar ett övergripande ledningsansvar för verksamheten så att utbildningsmålen kan nås. Rektorn anger att målsättningen är att få mer tid för att få en gemensam struktur i arbetet. Lärarna vet vad rektorn har för mål med skolan.

Rektorn har tillsammans med en specialpedagog på skolan deltagit i en arbetsgrupp som utarbetat ett verktyg, "Lärkompassen", som kan ge struktur i den enskilda elevens lärande. Det förekommer mycket utvecklingsarbete i arbetet med "Lärkompassen"

Mål och planering finns för verksamheten t.ex. i form av en arbetsplan som delges föräldrarna och det finns vidare exempel på utvärderingar av elevernas arbete.

Förbättringsarbete av t.ex. arbete med Lärkompassen, elevinflytande, föräldrasamverkan och utveckling av kontakten med samhället pågår.

Skriftlig kvalitetsredovisning finns för läsåret 2002/2003.

Verksamheten vid Sjöbyskolan är utan timplan men det finns inget beslut av rektorn om att avvikelser görs i timplanerna för den elev som är mottagen i särskolan men integrerad i en klass i grundskolan och egentligen skulle undervisas enligt grundsärskolans kursplaner.

### Habyskolan

Rektorn tillträdde som rektor för Habyskolan höstterminen 2003 och arbetar på skolan flera dagar i veckan. Eleverna känner väl till vem som är rektor. Rektorn uppfattar lärarna på skolan som ett arbetslag. Han har även personalansvar för köks- och städpersonal. Rektorn anger att strävan är att den pedagogiska personalen skall utveckla sitt samarbete inbördes samt att samarbetet med Ångskolan

skall stärkas. Arbetslagsledare finns inte. Lärarna anser att de till viss del vet vad rektorn har för mål för skolan. De menar att hans förtrogenhet med deras arbete kan utvecklas ytterligare och att han i högre grad kan vara pedagogisk ledare. Lärarna beskriver att de har stor frihet att utforma sitt arbete men att de i viss mån saknar verktyg för att kunna utveckla arbetsformerna. De ser ett dilemma eller en viss konflikt mellan rektorns lojalitet mot den politiska nämnden och distriktschefen och hans lojalitet mot skolan.

**Sammanfattningsvis** bedömer inspektörerna att rektorn är väl förtrogen med den dagliga verksamheten vid båda skolorna. Rektorn tar ansvar för skolornas utveckling. Det finns mål och planering för verksamheten. Utvärderingar och kvalitetsredovisning finns. Det finns inget beslut av rektorn om att avvikelser görs i timplanerna för den elev som är mottagen i särskolan men integrerad i en klass i grundskolan på Sjöbyskolan.

## 6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning

Lika tillgång till utbildning, oberoende av kön, geografisk hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden, är en grundprincip för det offentliga skolväsendet. Barn- och ungdomsutbildningen omfattar förskoleklassen, grundskolan, den obligatoriska särskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Det skall finnas lika möjligheter till utbildning för barn och ungdomar med olika funktionsnedsättningar och möjligheter till utbildning i särskilda utbildningsformer. Inom skolformerna skall det också finnas olika möjligheter för eleverna att individuellt göra val av ämnen, program, inriktningar och kurser. En skola kan, enligt skollagen, profilera sig för att tillgodose olika elevers behov eller öka elevernas motivation för lärande.

Granskningen gäller om det finns tillgång till utbildning i den omfattning och med den valfrihet som anges i de statliga bestämmelserna. Även informationen om möjligheter till olika val av fördjupning, kurser, skolor och utbildningsvägar behandlas.

### Sjöbyskolan

Alla elever i behov av skolbarnsomsorg har tillgång till det. Kommunen erbjuder även skolbarnsomsorg till alla elever som har behov av fritidshem på skolloven.

Sjöbyskolan har en arbetsplan som delges föräldrar. Elevens val innebär, enligt rektorn, att eleverna arbetar med olika teman under fast tid under hela läsåret.

Det finns en gemensam arbetsplan i distriktet för B-språk. Eleverna kan efter att ha provat på tyska och franska i fem veckor vardera välja språk. Några elever väljer svensk-engelska.

Elever med olika former av funktionsstörningar har goda möjligheter att studera vid skolan. Målsättningen är att ge tid och möjligheter till träning för alla elever. Skolans lokaler är anpassade till bl.a. elever med rörelsehinder.

### Habyskolan

I Habyskolan har funktionshindrade likvärdig tillgång till utbildning.

Eleverna får flera gånger per vecka själva välja vad de vill arbeta med men elevens val finns inte formellt. Elevens val syftar till att fördjupa och bredda kun-

skaper i ett eller flera ämnen. Eleverna bör informeras om vad de har att välja mellan som elevens val.

Eleverna i årskurs 6 har språkval i Ängskolan. De har även slöjd och idrott och hälsa där. Elever och föräldrar får mycket god information om skolans verksamhet. I föräldrastyrelsen ingår förutom föräldrar även rektorn samt två representanter för personalen. Vid varje möte rapporterar personalrepresentanterna vad de olika grupperna i skolan arbetar med. Dessutom får föräldrarna varje månad lärarnas kalendarium för gruppen.

**Sammanfattningsvis** bedömer inspektörerna att verksamheten vid skolorna har minst den garanterade undervisningstiden. Tiden för ämnena kan variera efter den enskilde elevens behov. Tillgången till skolbarnsomsorg är god. Information från skolan till föräldrar är bra.

## 7. Resurser

Huvudmannen och skolans ledning beslutar hur och med vilka resurser utbildningen skall genomföras för att de lärande skall nå de nationella målen för utbildningen. I skollagen finns dock bestämmelser om några viktiga förutsättningar för att säkra kvaliteten i utbildningen. Dessa avser främst krav på personalens kompetens, tillgång till ändamålsenliga lokaler, läromedel och annan utrustning som behövs för en tidsenlig utbildning. Även principerna för resursfördelningen aktualiseras vid inspektionen.

### **Sjöbyskolan**

Sjöbyskolan är tillgodosedd med personal med ändamålsenlig utbildning och personalen har i de flesta fall kompetens inom de områden som de arbetar. Personalgruppen är stabil och flertalet har arbetat länge på skolan.

Skolans personal har fått kompetensutveckling efter den analys som gjorts inom ”mål 3”. Kurser i språkutveckling har genomförts.

Vid skolan finns tillräckligt med läromedel av god kvalitet. Teamet ser exempel på individanpassning av läromedel.

Lokalerna vid Sjöbyskolan är i huvudsak ändamålsenliga för undervisning. Skolan är anpassad för elever med funktionshinder. Rektorn anser att lokalerna har brister med tanke på den undervisning som personalen vill bedriva. Exempelvis saknas utrymmen för arbete i mindre grupper, enskilt och flexibelt. Dessutom behövs lärararbetsplatser, ytterligare entréer och toaletter. Rektorn påpekar också att underhållet är eftersatt.

### **Habyskolan**

I Habyskolan har den pedagogiska personalen adekvat utbildning för sitt arbete. Speciallärare finns inte. Specialpedagogen i elevvårdsteamet handleder den lärare som ger stödundervisning. Lärarna anser att det är svårt att hitta vikarier när någon av lärarna är frånvarande.

Skolans pedagogiska personal deltar i den kompetensutveckling som anordnas av grannkommunerna i samarbete, ”MUST”-dagarna. Några lärare har gått ITIS-utbildning. Personalen har fått kompetensutveckling kring funktionshinder. Kompetensutvecklingsplan saknas.

Eleverna äter lunch i sina klassrum. Lokalerna är anpassade efter den aktuella undervisningen. De intervjuade eleverna anser att gymnastiksalen är något för liten men är i övrigt mycket nöjda med lokalerna. Eleverna i årskurs 6 tycker även om att vara på Ångskolan. Lokalerna i Habyskolan, skolgården och omgivningarna, utnyttjas på ett flexibelt sätt för arbete av olika karaktär.

**Sammanfattningsvis** bedömer inspektörerna att det finns personal i tillräcklig omfattning, med kompetens för respektive verksamhet. Eleverna har tillgång till bra läromedel och måltider. Lokalerna är ändamålsenliga.

### **Sammanfattande bedömning**

Inspektörerna bedömer att verksamheten vid Sjöbyskolan och Habyskolan övergripande har mycket god kvalitet. Båda skolorna erbjuder en lugn och trygg miljö. Det finns ett stort engagemang för normer och värden på skolorna. Båda skolorna har fungerande elevrådsarbete. Den pedagogiska verksamheten vid skolorna är i linje med de nationella mål som finns för förskoleklass, grundskola och särskola. Skolorna har goda förutsättningar och arbetar aktivt för att främja elevernas lärande. Eleverna vid skolorna som är i behov av särskilt stöd har oftast tillgång till detta i olika former.

Det finns dock behov av förbättringsinsatser inom följande område:

- programmet mot kränkande behandling, vad avser Sjöbyskolan.

Det finns också sådana brister i verksamheten att författningarnas krav inte uppfylls. Bristerna inom nedan angivna områden skall snarast åtgärdas.

- Vid både Sjöbyskolan och Habyskolan finns elever som bedömts vara i behov av särskilt stöd, men som inte får detta (4 kap. 1 § skollagen).
- Åtgärdsprogram upprättas inte vid Sjöbyskolan och Habyskolan för samtliga elever i behov av särskilt stöd (5 kap. 1 § grundskoleförordningen).
- Det finns inget beslut av rektorn om att avvikelser görs i timplan för den elev som är mottagen i särskolan men integrerad i en klass i grundskolan vid Sjöbyskolan (6 kap. 1 § särskoleförordningen).

Datum

Ort

2004-09-16

Göteborg

Astrid Halling

Eva Jönsson